

טור מדד השלום ספטמבר 2015

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

מדד השלום של החודש נערך ממש בראשית גל האלימות הנוכחי, והוא מתמקד בשני נושאים: א. היחסים בין ישראל והפלסטינים ועתידם; ב. המעורבות הגוברת של רוסיה בסוריה.

עד מתי? עוד בטרם גאות האלימות, בדקנו כמה זמן, לדעת הציבור בארץ, המצב הנוכחי יכול להימשך מבלי שתפרוץ אינתיפאדה שלישית, והיה ולא תהיה התקדמות לקראת הסכם. בציבור היהודי הדעה השכיחה (44.5%) היא שהמצב יכול להימשך רק זמן קצר - עד שנה. כחמישית מחזיקים בדעה שהוא יכול להימשך שנתיים-שלוש, ורק מיעוט (26%) מאמינים שמצב היחסים הנוכחי בין ישראל לפלסטינים יותר משלוש שנים מבלי שתפרוץ אלימות רבתי, גם אם לא יושג הסכם. בציבור הערבי הדעה הרווחת (48%) היא שגם אם לא יושג הסכם, המצב כמו שהוא יכול להימשך זמן ארוך. כרבע (26%) חושבים שהמצב הנוכחי יכול להימשך רק זמן קצר בלי שתפרוץ אינתיפאדה שלישית. כלומר ההערכות של הציבור הערבי בשאלה זו נוטות להיות הפוכות לאלו של הציבור היהודי.

הרעיון של "שתי מדינות לשני העמים" חי או מת? על רקע נאומו האחרון בעצרת האו"ם, בו חזר נתניהו והביע תמיכה בפתרון של שתי מדינות, ביקשנו לדעת מה חושב על כך הציבור הישראלי. מצאנו כי בציבור היהודי יש יתרון קטן לדעה שהרעיון לא מת (50%) על פני בעלי הדעה ההפוכה (46%). בציבור הערבי, לעומת זאת, שיעור הסבורים שהרעיון מת (57%) גבוה במידה ניכרת משיעור הגורסים ההיפך (35%).

בין שתי מדינות למדינה אחת - בציבור היהודי שיעור המעריכים שעתידה של ישראל יהיה טוב יותר אם הארץ תחולק ותוקם מדינה פלסטינית לצידה של ישראל (46%) גבוה משיעור הסבורים שעדיף כי השטחים יסופחו ותוקם בכל השטח מדינה אחת תחת שלטון ישראל (36%). בה בעת, רוב גדול (68%) מסכימים עם הטענה שאם ייחתם הסכם שלום, לפחות גושי ההתנחלויות הגדולים יישארו בריבונות ישראל. כלומר, חזון שתי המדינות שלהם אינן כולל חזרה לגבולות 67. בשאלה מה טוב יותר לעתידה של ישראל עמדת הערבים הרבה יותר נחרצת: כשני שלישים (64%) מחזיקים בדעה שעתידה של ישראל יהיה טוב יותר אם הארץ תחולק. באשר לסיפוח גושי ההתנחלויות, בקרב הערבים שיעור המסכימים עם הטענה שהגושים יישארו בריבונות ישראל (42%) גבוה במעט משיעור הלא מסכימים (37%). ואגב, מבדיקתנו עולה שבציבור היהודי שיעור מי שאינם מאמינים שנתניהו באמת מחויב לפתרון זה (59%) כפול משיעור המאמינים לדבריו. רק בקרב מצביעי מפלגתו, הליכוד, יש רוב לסבורים שהוא מתכוון לכך באמת ובתמים (57%). בציבור הערבי שיעור הלא מאמינים לדבריו מגיע ל-72.5%!

ומה יקרה אם תוקם מדינה אחת? רוב ברור בציבור היהודי (כ-60%) מתנגד לטענה ש"אם השטחים יסופחו ותוקם מדינה אחת תחת שלטון ישראל, לא תהייה ברירה אלא לתת לפלסטינים

זכויות אזרח שוות ומלאות". שלא במפתיע, בציבור הערבי דפוס התשובות הפוך: 53% מסכימים שישראל תצטרך לתת לערבים זכויות שוות. ברוח דומה ויותר חד משמעית, בציבור היהודי קיים קונצנזוס רחב (87%) כי קטנים הסיכויים "שפעם בעתיד יהודים וערבים יוכלו לחיות במדינה אחת כאזרחים שווים זכויות שמכירים אלה בזכויות אלה". הערכות הציבור הערבי בשאלה זו דומות לאלו של הציבור היהודי: 68% חושבים שהסיכויים לדו קיום שוויוני הם קטנים.

יניחו את המפתחות? למרות הצפי הרווח בציבור היהודי להתפרצות אלימה אם לא יושג הסכם, רוב גדול (73%) מעריך שקיים סיכוי נמוך בלבד שמנהיגי הפלסטינים "ישימו את המפתח על השולחן" וישאירו את האחריות על ניהול האוכלוסייה הפלסטינית בגדה בידי ישראל. הערכת הערבים דומה – 71% אינם מאמינים שהמפתחות יונחו על השולחן.

התערבות בינלאומית? יותר אי וודאות יש בציבור היהודי לגבי השאלה האם צפויה התערבות ממשית של הקהילה הבין-לאומית כדי ללחוץ על הצדדים לחתום על הסכם בעתיד הקרוב: שיעור הסבורים שלא תהיה התערבות (48%) גבוה רק מעט יותר משיעור הגורסים ההיפך (41%). בציבור הערבי רוב ברור (55%) סבור שהיא תמשיך לא להתערב, שעה ש-28% בלבד גורסים ההיפך.

ניהול מצב הביטחון בירושלים: הסקר מגלה כי הציבור היהודי חצוי פחות או יותר בין מי שסבורים שניהול מצב הביטחון בירושלים על ידי הממשלה טוב לבין אלו מי שחושבים כי הוא רע, אם כי הממוצע המשוקלל של התשובות (2.26 על סולם הנע בין 0 = נכשל לבין 5 = מצויין), מעיד כי הערכת תפקוד הממשלה בעניין זה נוטה מעט לכיוון השלילי. בציבור הערבי שיעור הסבורים שניהול מצב הביטחון בירושלים על ידי הממשלה הוא רע גבוה במידה ניכרת מהשיעור המקביל בציבור היהודי, עם ממוצע 1.63 על אותו סולם.

תפילת יהודים על הר הבית: רוב הציבור היהודי (57%) תומך בכך שתתאפשר תפילת יהודים בהר הבית. זאת לעומת 81% מהערבים החושבים שלא צריך לאפשר זאת.

מכאן עברנו לזירה החיצונית והבינלאומית:

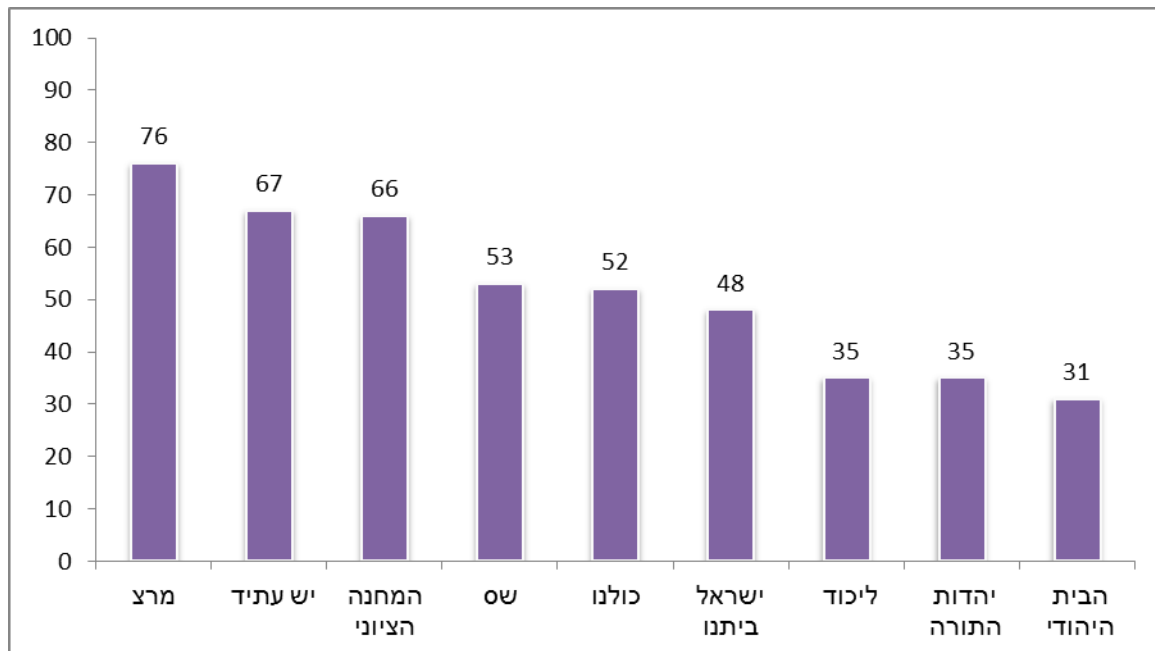
ההתערבות הרוסית בסוריה והשלכותיה על ישראל: הציבור היהודי נוטה להתייחס בחיוב להתערבות של רוסיה בסוריה ולהכרזתו של פוטין שרוסיה תסייע לאסד להישאר בשלטון ותילחם לצדו בדעאש ובכוחות האסלאם הרדיקלי. כמחצית מהמשיבים (49%) חושבים שמבחינתה של ישראל הישארותו של אסד בשלטון רצויה ואילו כרבע (27%) גורסים ההיפך. שיעור הלא יודעים (25%) גבוה מהרגיל. עם זאת, הרוב (56%) מעריכים שהסיכוי שאסד יצליח בעזרת רוסיה ואיראן לייצב את השלטון שלו בסוריה הוא קטן. בציבור הערבי מראים הנתונים על התלבטות ואי וודאות לגבי היתרון שעשוי להיות לישראל מההתערבות רוסית בסוריה, עם אחוז גבוה במיוחד של מי שלא ידעו לענות על השאלה (37%). עם זאת, בניגוד להערכות של הציבור היהודי, בקרב הערבים שיעור מי המאמינים כי בעזרת רוסיה ואיראן אסד יצליח לשמור על שלטונו (48%), כפול משיעור מי שאינם מאמינים בכך (24%).

מי עדיפה לישראל – רוסיה או אמריקה? בעיני כמחצית מהציבור היהודי (50.5%) נשיא רוסיה הוא מנהיג מרשים יותר מנשיא ארה"ב אובמה. רק כרבע (23%) חושבים כי אובמה מנהיג מרשים יותר. ביחס לטענה כי בעשורים האחרונים ישראל הייתה קרובה ותלויה מדי בארה"ב וכי נכון יהיה לעשות מאמץ ולהתקרב יותר לרוסיה, הדעות חצויות בין המסכימים לטענה (47%) לבין המתנגדים לה (44%), אולם נראה שלהערכות אלה השפעה מועטה בלבד על מי משתי המדינות – רוסיה או ארה"ב – רצויה יותר כבעלת ברית של ישראל. ביחס לשאלה הקריטית, מי מהשתיים – רוסיה או ארה"ב – תהיה בעלת ברית נאמנה ואמינה יותר לישראל, קיימת בציבור היהודי הסכמה רחבה (78%) כי ארה"ב היא בעלת הברית העדיפה. יתירה מזו, הרוב (50%) סבורים שהתקרבות של ישראל לרוסיה תפגע לרעה ביחסי ישראל וארה"ב.

בציבור הערבי הפופולריות של אובמה ופוטין מאוזנת כמעט לחלוטין: 27% חושבים שאובמה הוא המרשים בין השניים ו-29% שפוטין מרשים יותר כמנהיג. בדומה ליהודים, גם הערבים נוטים יותר להסכים עם הטענה שישראל תלויה מדי בארה"ב (39%) שעה ש-27% אינם מסכימים לכך, וכשליש אינם יודעים. ביחס לשאלה איזו מבין השתיים תהיה בעלת ברית נאמנה יותר לישראל, עמדת הערבים דומה ביותר לזו של הציבור היהודי 71% מהם "בוחרים" בארה"ב. בשונה מן היהודים, השיעור הגבוה ביותר, קרוב למחצית מהציבור הערבי (46%) סבורים שהתקרבות של ישראל לרוסיה לא תשפיע לכאן או לכאן על היחסים בינה לבין ארה"ב.

מדד המשא ומתן - 44.1 (מדגם יהודי – 41.7)

תרשים החודש: עד כמה אתה מסכים או לא מסכים עם האמירה שהרעיון של שתי מדינות לשני העמים מת? (לא מסכימים, יהודים, לפי הצבעה בבחירות 2015, באחוזים)

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לחקר דעת קהל ומדיניות של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון על ידי מכון המחקר "מדגם" בתאריכים 6-8 באוקטובר 2015, בקרב 600 מרואיינים, המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם - $\pm 4.1\%$ ברמת בטחון של 95%. עיבודים סטטיסטיים: גב' יסמין אלקלעי. <http://www.peaceindex.org>